

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ไว้ดังนี้

สรุปผลจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ให้สัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นหญิงอายุระหว่าง 41-50 ปี วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่ามากที่สุด กลุ่มผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าหมวดวิชา และผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่เป็น หัวหน้าระดับชั้น ระยะเวลาปฏิบัติราชการในตำแหน่งปัจจุบันอยู่ในช่วง 1 ปีและต่ำกว่า ส่วนระยะเวลาที่ปฏิบัติราชการ/ปฏิบัติงานในโรงเรียน อยู่ในช่วงเวลา 16-20 ปี

ตอนที่ 2 การบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ผลการวิจัยมีดังนี้

2.1 โดยทั่วไปพบว่า วิธีได้รับทราบนโยบายการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ส่วนมากได้รับทราบจากการประชุมชี้แจง จากการประกาศประชาสัมพันธ์และจากหนังสือเวียน

2.2 การบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้านการประชาสัมพันธ์นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ให้บุคลากรในและนอกโรงเรียนทราบ พบว่าโรงเรียนได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์หลายรูปแบบดังนี้ แจงให้บุคลากรทุกคนทราบในที่ประชุม จัดทำป้าย บอร์ดนิเทศและประกาศ ด้วยเครื่องขยายเสียง ให้ทราบตอนเช้าแถวเคารพธงชาติตอนเช้า

2.3 การบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้านการวิเคราะห์นโยบายสู่แนวปฏิบัติ พบว่าโรงเรียนได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้ จัดให้มีนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนเป็นลายลักษณ์อักษร มีการวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดเป้าหมายร่วมกัน นอกจากนี้มีการจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน

2.4 การบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้านการสร้างเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนเกิดความตระหนักในคุณค่าและร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม พบว่าโรงเรียนได้ดำเนินการดังนี้ จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน จัดบอร์ดแจ้งข่าวข้อมูลความรู้เกี่ยว

กับสิ่งแวดล้อม จัดนิทรรศการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จัดกิจกรรมรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกับหน่วยงานอื่น และจัดประกวดห้องเรียน

2.5 การบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้านการมีบุคลากรรับผิดชอบ พบว่าโรงเรียนได้มีการมอบหมายด้วยวิธีต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้ จัดให้มีประธาน/หัวหน้าโครงการดำเนินงาน มอบหมายให้มีกลุ่ม/คณะทำงาน และแต่งตั้งกรรมการร่วมดำเนินกิจกรรมในโอกาสต่าง ๆ เพิ่มเติม

2.6 การบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้านการจัดทำแผนปฏิบัติการ การนิเทศ ติดตามให้ความช่วยเหลือ พบว่าโรงเรียนได้จัดทำแผนงานโครงการระยะ 1 ปี แผนงานโครงการ เฉพาะกิจ นิเทศด้วยการสังเกตการปฏิบัติงาน ให้คำปรึกษาแนะนำ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยการสรุปประเมินผลงานแต่ละงาน/โครงการ มีการรายงานการดำเนินงานและผลการดำเนินงาน และช่วยเหลือสนับสนุนด้วยการจัดวัสดุ อุปกรณ์ สื่อต่าง ๆ จัดคณะทำงาน คณะกรรมการและจัดงบประมาณให้

2.7 การบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้านการยกย่องชมเชยบุคลากรที่มีผลงานดีเด่น พบว่าโรงเรียนได้มีการมอบประกาศนียบัตรประกาศเกียรติคุณ มอบของขวัญรางวัลในวันเกียรติยศของโรงเรียน และมีการประกาศประชาสัมพันธ์ในสื่อต่าง ๆ

2.8 การบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้านการร่วมมือ/ประสานงานกับโรงเรียน หรือหน่วยงานอื่น ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พบว่าโรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกัน จัดส่งบุคลากรไปศึกษาดูงาน มีผู้นำเยาวชน และเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในชุมชน ได้จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกัน ให้บริการสถานที่และอำนวยความสะดวก เมื่อชุมชนขอความร่วมมือและจัดกิจกรรมแยกประเภทหยาบๆร่วมกัน

ตอนที่ 3 ปัญหาในการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ผลการวิจัยเป็นดังนี้

3.1 ปัญหาในการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าปัญหาที่ประสบคือ ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและจริงจัง ระยะเวลาในการดำเนินงานน้อยเกินไป และไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

3.2 ปัญหาในการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนในการวิเคราะห์นโยบายสู่แนวปฏิบัติ พบว่าปัญหาที่ประสบคือ บุคลากรขาดความรู้และประสบการณ์ และบุคลากรไม่เพียงพอ

3.3 ปัญหาในการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนในการสร้างเสริมบุคลากรในโรงเรียนให้เกิดความตระหนักในคุณค่าและร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม พบว่าปัญหาที่ประสบคือ บุคลากรไม่สนใจร่วมกิจกรรมรณรงค์เพื่อร่วมรักษาสิ่งแวดล้อม และขาดการนำผู้ที่มีความรู้มาถ่ายทอด

วิชาการและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง

3.4 ปัญหาในการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนในด้านการมีบุคลากรรับผิดชอบในเรื่องสิ่งแวดล้อม พบว่าปัญหาที่ประสบคือ บุคลากรไม่เพียงพอ บุคลากรในโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญร่วมมือและบุคลากรไม่เห็นความสำคัญ

3.5 ปัญหาในการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนในการจัดทำแผนปฏิบัติการ การนิเทศติดตามให้ความช่วยเหลือ พบว่าปัญหาที่ประสบคือ ขาดงบประมาณ ไม่สามารถทำได้ตามกำหนดระยะเวลา ขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ขาดบุคลากรรับผิดชอบในการนิเทศ ขาดบุคลากรรับผิดชอบในการติดตามประเมินผล ขาดเครื่องมือประเมินผล งบประมาณสนับสนุนช่วยเหลือน้อย บุคลากรไม่เพียงพอ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่เพียงพอ

3.6 ปัญหาในการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ในการยกย่องชมเชยบุคลากรที่มีผลงานดีเด่นด้านสิ่งแวดล้อมพบว่าปัญหาที่ประสบมีน้อย จะมีบ้างในด้านขาดการประชาสัมพันธ์ ประกาศผลงาน และบุคลากรให้ความร่วมมือน้อย

3.7 ปัญหาในการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนในด้านการร่วมมือประสานงานกับโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่นในเรื่องสิ่งแวดล้อม พบว่าปัญหาที่ประสบคือ คณะกรรมการขาดการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อจัดหาบุคคลหรือวิธีดำเนินการ องค์กร ชมรม หรือสมาคมที่ให้ความช่วยเหลือในการประสานงานด้านสิ่งแวดล้อมมีน้อย ขาดงบประมาณในการดำเนินการ

2. ผลการวิจัยจากการสังเกตการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ทั้ง 7 แห่ง เป็นดังนี้

อาคารเรียน

จากการสังเกตพบว่าอาคารเรียนของทุกโรงเรียนมีความแข็งแรงปลอดภัย และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ร้อยละ 100 ถึงแม้บางแห่งจะมีอาคารเรียนเก่าแก่ แต่ก็ได้ปรับปรุงอยู่ในสภาพที่ดี ส่วนในด้านของความสะอาดมีอยู่เพียง 2 แห่ง ที่เป็นปัญหา เนื่องจากพบว่าสภาพที่ตั้งโรงเรียนอยู่ติดถนนที่กำลังมีการขุดถนนเพื่อยกระดับ ทำให้มีฝุ่นละอองลอยเข้าไปในโรงเรียนอย่างมาก

ห้องเรียน

จากการสังเกตพบว่า ห้องเรียนทุกโรงเรียนมีความสะอาด มีความปลอดภัย มีความเป็นระเบียบ ไม่มีฝุ่น มีแสงสว่างเหมาะสมและไม่มีเสียงรบกวน ร้อยละ 100 ทั้งนี้เพราะมีการจัด

แวดูแลความสะอาดห้องเรียน บางแห่งมีโครงการประกวดห้องเรียน การเข้าห้องเรียนต้องถอดรองเท้า ทุกห้องมีถังรองรับขยะ ภายในห้องเรียน มีระบบแสงสว่างให้ช่วยในกรณีที่แสงสว่างไม่เพียงพอ มีอยู่เพียง 3 แห่งเท่านั้นที่อาจมีผลกระทบจากเสียงรบกวนที่มาจากรถยนต์และเรือยนต์ที่แล่นผ่านโรงเรียน แต่ก็ไม่สร้างความรบกวนมากนัก

ห้องสมุด

จากการสังเกตพบว่าห้องสมุดของทุกโรงเรียนอยู่ในสภาพเหมาะสมดีทุกด้าน มีบรรยากาศเหมาะแก่การเข้าไปศึกษาค้นคว้า ร้อยละ 100 ทั้งนี้เพราะว่าห้องสมุดจำนวน 5 ใน 7 แห่ง ติดเครื่องปรับอากาศทำให้สภาพที่ปรากฏทุกด้านดีทั้งหมด ห้องสมุด 1 ใน 7 แห่ง ได้จัดโครงการห้องสมุด ONLINE เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักการค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลบนคอมพิวเตอร์ เช่นในแผ่น CD ROM ใน CAI และใน INTERNET ห้องสมุดบางแห่งมีการตกแต่งภายในโดยจัดสวนหย่อมเล็ก ๆ เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศที่ดี เกือบทุกแห่งปรับปรุงห้องสมุดให้สวยงาม มีหนังสือ ตำรา นิตยสารใหม่ ๆ หลายประเภท เพื่อสนองนโยบายกรมสามัญศึกษา ที่ให้จัดทำเป็นห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก

ห้องแนะแนว

จากการสังเกตพบว่าห้องแนะแนวทุกแห่ง มีความสะอาด ไม่มีฝุ่นละอองรบกวนและไม่มีเสียงรบกวน ร้อยละ 100 ห้องแนะแนวส่วนใหญ่กันห้องแบ่งเป็นส่วนเพื่อทำให้บรรยากาศของการให้คำแนะนำปรึกษาเป็นเรื่องส่วนตัว มีอยู่เพียงแห่งเดียวที่ห้องแนะแนวไม่ได้แบ่งเป็นส่วน เป็นห้องให้คำแนะนำปรึกษาและมีอยู่หนึ่งแห่งที่แสงสว่างในห้องแนะแนวยังไม่เหมาะสม

ห้องพัสดุ

จากการสังเกตพบว่าห้องพัสดุทุกโรงเรียนพื้นห้องมีความสะอาด มีความปลอดภัย แสงสว่างเหมาะสม และไม่มีเสียงรบกวน ร้อยละ 100 ห้องพัสดุ 5 ใน 7 โรง ยังประสบปัญหาในเรื่องฝุ่นละออง และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโต๊ะทำงาน ห้องพัสดุส่วนใหญ่เป็นห้องพัสดุธรรมดาที่ติดตั้งพัดลมระบายอากาศ และอยู่กันหลายคน

ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องประชุม

จากการสังเกตพบว่าห้องคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนศึกษาและห้องประชุม ของทุกแห่ง มีสภาพเหมาะสมทุกด้านคือ มีความสะอาด ปลอดภัย มีความเป็นระเบียบ ไม่มีฝุ่น แสงสว่าง

เหมาะสมและไม่มีเสียงรบกวน ร้อยละ 100 ทั้งนี้เพราะห้องดังกล่าวเกือบทุกโรงเรียนติดตั้งเครื่องปรับอากาศ จึงหมดปัญหาในด้านต่าง ๆ เฉพาะห้องประชุมมี 4 แห่ง ที่ห้องประชุมติดตั้งพัดลม และอีก 2 แห่ง ใช้โรงอาหารเป็นห้องประชุม

ห้องพยาบาล/เรือนพยาบาล

จากการสังเกตพบว่า ห้องพยาบาล/เรือนพยาบาลทุกแห่งมีความสะอาด ปลอดภัย มีความเป็นระเบียบ ไม่มีฝุ่น แสงสว่างเหมาะสม และไม่มีเสียงรบกวน ร้อยละ 100 มีอยู่ 6 แห่ง ที่ห้องพยาบาลแยกเป็นสัดส่วน ชาย-หญิง และมีอยู่ 3 แห่ง ที่ห้องพยาบาลติดตั้งเครื่องปรับอากาศ

สนาม

จากการสังเกตพบว่าสนามกีฬาของทุกแห่งสะอาด และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ร้อยละ 100 ในด้านความปลอดภัยจะมีอยู่ 1 แห่ง ที่ไม่ปลอดภัย เพราะท่อระบายน้ำของสนามไม่มีฝาปิด ส่วนในด้านความร่มรื่นและสวยงาม มีอยู่ 1 แห่ง ที่สนามคับแคบและมีต้นไม้ที่ให้ร่มเงา น้อยและมีอยู่ 4 แห่ง ที่มีปัญหาในเรื่องฝุ่น ทั้งนี้เพราะสนามแทบไม่มีหญ้าเลยและบางแห่งลู่วิ่งเป็นลูกรัง สำหรับในด้านความสะอาดบางโรงเรียนมีการลงทะเบียนนักเรียนที่มาโรงเรียนสาย โดยให้ไปเก็บขยะในสนาม อย่างน้อยคนละ 10 ชิ้น ทำให้สนามมีความสะอาดเลมอ บางโรงเรียนมีป้ายปักกลางสนาม ของตให้สนามชั่วคราว เพื่อพักสนามให้หญ้าฟื้นตัวหลังจากมีกิจกรรม บางโรงเรียนสูบน้ำจากบ่อน้ำบาดน้ำเสียมารดน้ำสนามในตอนเย็น

สวนหย่อม

จากการสังเกตพบว่าสวนหย่อมของทุกแห่งสะอาด ปลอดภัย เป็นระเบียบ ร่มรื่น สวยงาม ไม่มีฝุ่น ร้อยละ 100 สวนหย่อมของทุกแห่งได้มอบหมายให้นักการภารโรงเป็นผู้ดูแลเก็บกวาดทำความสะอาดและตกแต่งให้สวยงาม บางแห่งมอบหมายให้นักเรียนเป็นผู้ดูแลตอนเช้า และตอนเย็นก่อนกลับบ้าน มีการผลัดเปลี่ยนเป็นเวรมารดน้ำต้นไม้ ทำความสะอาดบริเวณโดยรอบ จะมีป้ายคำขวัญ สุภาพดี ติดตามต้นไม้ ให้บรรยากาศทางวิชาการไปด้วย

ที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ

จากการสังเกตพบว่าที่นั่งพักผ่อนส่วนใหญ่สะอาด ปลอดภัย และมีความเป็นระเบียบ ร้อยละ 85.71 มีการจัดสร้างกระจายไปหลายจุด มีการจัดเวรดูแลความสะอาดโดยนักเรียนและ

การโรง บางแห่งมีถังขยะตั้งไว้ด้วย จะมีปัญหาบ้างในเรื่องของฝุ่นละออง เศษไม้ใบหญ้า และแสงสว่างไม่เพียงพอ ลักษณะของที่นั่งพักผ่อนส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ โดยการนำม้านั่งซึ่งส่วนมากทำจากหินขัดไปวางตั้งไว้บริเวณใต้ร่มไม้ ทำให้ประหยัดในเรื่องงบประมาณ แต่จะมีนักเรียนบางคนทิ้งเศษขยะไว้ตามที่นั่ง ทำขาโต๊ะม้านั่งหัก ยกเลิกที่นั่งไปนั่งตามความพอใจ จึงขาดความเป็นระเบียบ บางแห่งวางม้านั่งติดข้างถนนภายในโรงเรียนมีรถวิ่งผ่านไปมา มีฝุ่นละออง และไม่ปลอดภัยต่อสุขภาพ ที่หายใจนำสารพิษเข้าไปในร่างกาย

ที่ตั้งน้ำดื่ม

จากการสังเกตพบว่าที่ตั้งน้ำดื่ม ส่วนใหญ่จะมีความปลอดภัย ร้อยละ 85.71 ในด้านปริมาณแต่ละแห่งจะมีจำนวนเหมาะสม ติดตั้งกระจายไปตามอาคารต่าง ๆ ส่วนใหญ่ยังมีปัญหาในเรื่องฝุ่นละอองที่ติดอยู่ตามเครื่องทำน้ำเย็นและถังน้ำ ขาดการดูแลและทำความสะอาด อีกทั้งมีน้ำไหลเลอะเทอะ ชื่นแฉะ บริเวณที่ตั้งน้ำดื่ม บางแห่งใช้แก้วรวม โดยผูกติดไว้กับถังน้ำ สำหรับบริเวณนี้นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการรักษาความสะอาด

ทางสัญจร

จากการสังเกตพบว่าทางสัญจรภายในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความปลอดภัย ร้อยละ 100 จะมีปัญหาบ้างในเรื่องของความสะอาดบริเวณพื้นผิวถนน เนื่องจากฝุ่นละอองและสิ่งปฏิกูลที่ติดมากับล้อรถยนต์ สำหรับการจัดเส้นทางสัญจรส่วนใหญ่จะมีปัญหาทั้งนี้เนื่องจากการเติบโตของโรงเรียน ทำให้ต้องการขยายอาคารเรียนทำให้เสียทาง ไม่เป็นระบบ ส่วนใหญ่ทางโรงเรียนได้จัดทำป้ายบอกเส้นทางจะไปยังอาคารต่าง ๆ

ที่จอดรถ

จากการสังเกตพบว่า ที่จอดรถของทุกโรงเรียนสะอาด ปลอดภัย และเป็นระเบียบดี ร้อยละ 100 แต่ละแห่งมีนักการภารโรงดูแลเรื่องความสะอาดบริเวณที่จอดรถทุกวัน หลายแห่งมีการแบ่งเส้นเพื่อให้การจอดรถเป็นระเบียบมากยิ่งขึ้น จะมีปัญหาบ้างอยู่เพียงแห่งเดียวที่อนุญาตให้รถเข้าไปจอดยังสวนในของบริเวณโรงเรียนได้เป็นผลให้คว้นพิษจากท่อไอเสียฟุ้งกระจาย ทั้งนี้เพราะมีปัญหาเรื่องบริเวณที่จอดรถ

โรงอาหาร/โรงครัว

จากการสังเกตพบว่าโรงอาหาร/โรงครัวส่วนใหญ่สะอาด ปลอดภัยและเป็นระเบียบดี ร้อยละ 100 จะมีปัญหาบ้างก็คือในเรื่องของแสงสว่างในโรงอาหารบางแห่งยังน้อยไป การดูแลความสะอาดโรงอาหารจะเป็นหน้าที่ของเจ้าของร้านต่าง ๆ ต้องช่วยกัน การเก็บจานอาหาร กำหนดให้นักเรียนเก็บด้วยชามแก้วนำไปเก็บไว้ที่ที่กำหนด บางแห่งมีการคิดค่าจานอาหารรวมไปกับอาหารด้วย เมื่อนักเรียนนำจานมาคืนก็จะได้เงินค่ามัดจำจานคืนก็เป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะทำให้ให้นักเรียนช่วยกันเก็บจานมาคืนมากขึ้น นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการเข้าคิวซื้ออาหารดี

ห้องน้ำ/ห้องส้วม

จากการสังเกตพบว่าห้องน้ำ/ห้องส้วมของทุกแห่งมีปัญหาในเรื่องแสงสว่าง มีเพียง 4 แห่งเท่านั้นที่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 67.14 บางแห่งอยู่ติดรั้วโรงเรียน บางแห่งวัสดุที่ใช้ในห้องส้วมไม่แข็งแรง ชำรุด เช่น กลอน ทำให้ไม่ค่อยปลอดภัย บางแห่งนักเรียนยังนำเอาเศษอาหาร ถุงพลาสติก ขวดน้ำมาทิ้งไว้ บริเวณโดยรอบขึ้นแฉะ ทำให้มีปัญหาในด้านความสะอาด อีกปัญหาหนึ่งที่พบคือ การรั่วไหลของน้ำไม่ว่าจะเป็นอ่างล้างมือ โถปัสสาวะและในห้องส้วมที่ยังมีอยู่เกือบทุกแห่ง บางแห่งห้องน้ำอยู่บนอาคารเรียน น้ำไม่ไหล จึงสกปรก มีกลิ่นเหม็น

สถานที่ทิ้งขยะมูลฝอย

จากการสังเกตพบว่าสถานที่ทิ้งขยะส่วนใหญ่ดูแลได้สะอาด คิดเป็นร้อยละ 86.71 ทั้งนี้เพราะในส่วนของห้องเรียนได้มีการเตรียมถังขยะไว้ให้ จะมีบ้างก็เพียงบางจุดไม่มีฝาปิด ผลก็คืออาจมีกลิ่นรบกวน สำหรับอาคารโดยทั่วไปก็จะมีถังขยะต่างหาก โดยบางแห่งตั้งถังแบบแยกขยะ เพื่อสะดวกต่อการกำจัด มีทั้งที่เป็นตะกร้า ถังพลาสติก สำหรับภายนอกอาคารบางแห่งทำด้วยซีเมนต์ ในด้านความปลอดภัยพบว่ากรณีถังขยะที่ไม่มีฝาปิดมิดชิด ทำให้สัตว์เข้ามาขโมยเศษอาหารกินหกเรียวยาว เกะกะเส้นทางสัญจร อีกทั้งนักเรียนบางคนก็ทิ้งขยะไม่ลงถัง พบว่าหลายจุดขวดและถุงพลาสติกล้นถัง บางแห่งมีมาตรการเกี่ยวกับการทิ้งขยะ เช่น “ทิ้งขยะไม่เลือกที่ ปรับทันที 10 บาท” บางแห่งมีป้ายณรงค์ “อยากเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ขึ้นอยู่กับความสะอาดของห้อง” บางแห่งทำที่ทิ้งขยะแบบแยกประเภทกระดาษ หรือขวดพลาสติกให้เห็นชัดเจน ตั้งที่หน้าอาคารเรียน แล้วนำจำหน่าย

ที่ล้างมือ/อ่างล้างมือ

จากการสังเกตพบว่าส่วนใหญ่เป็นระเบียบดี ร้อยละ 85.71 จะมีบ้างเป็นบางแห่งที่นักเรียนถือของที่ไม่ใช่แล้วติดมือไปวางไว้ตามอ่างล้างมือบ้างและหลายแห่งยังมีปัญหาเรื่องความสะดวก เช่น น้ำที่ล้างกระเด็นไปทั่วบริเวณ ก๊อกน้ำ และอ่างล้างมือมีคราบสกปรกติดอยู่มาก ก๊อกน้ำเป็นจำนวนมากที่ชำรุดใช้การไม่ได้และน้ำรั่วไหล

3. ผลการวิจัย จากการวิเคราะห์เอกสารเป็นดังนี้

1. การทำแผนปฏิบัติการประจำปี พบว่าทุกโรงเรียนทำแผนปฏิบัติการอย่างมีระบบจัดทำเป็นรูปเล่ม โดยยึดแนวการปฏิรูปการศึกษา บัญญัติ 10 ประการ นโยบายและมาตรการดำเนินงานของกรมสามัญศึกษา และจุดเน้นการพัฒนาการศึกษาของกรมสามัญศึกษาเป็นแนวทางจัดทำแผน
2. โครงการงานสิ่งแวดล้อมพบว่าโรงเรียนแต่ละแห่งมีกิจกรรมมากมาย มีทั้งโครงการต่อเนื่องและโครงการใหม่ รวมแล้วไม่น้อยกว่า 50 โครงการ
3. ปฏิทินการปฏิบัติงานโครงการพบว่าทุกโรงเรียนได้กำหนดแผนปฏิบัติการโครงการงานสิ่งแวดล้อมเรียงตามลำดับไวดตลอดปีการศึกษา โดยกำหนดวันที่และเดือนของการดำเนินการที่แน่นอนไว้ในแผนปฏิบัติการ
4. การบันทึกรายงานการประชุมพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่จัดประชุมเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ คณะกรรมการบริหารสิ่งแวดล้อม คณะครู นักเรียนและนักการภารโรง เข้าร่วมประชุมเกือบทุกครั้ง รวมแล้วมีการประชุมไม่น้อยกว่า 56 ครั้ง
5. คำสั่งมอบหมายการปฏิบัติงานโครงการงานสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนพบว่าโรงเรียนมีคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบโครงการเป็นลายลักษณ์อักษร รวมแล้วมีการแต่งตั้งคณะทำงานไม่น้อยกว่า 42 คำสั่ง
6. การบันทึกรายงานผลการดำเนินงานโครงการงานสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน พบว่าส่วนใหญ่มีการสรุปประเมินผลงานเมื่อสิ้นสุดโครงการ บางแห่งมีการบันทึกภาพก่อนดำเนินการระหว่างดำเนินการ และหลังดำเนินการไว้เป็นหลักฐาน
7. การจัดทำเอกสาร/วารสารเพื่อการศึกษาและประชาสัมพันธ์ พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการเขียนบทความเพื่อเผยแพร่ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉลี่ย ปีละ 2 ครั้ง รวมแล้วไม่น้อยกว่า 14 ครั้ง

อภิปรายผล

1. การประชาสัมพันธ์นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมให้บุคลากรในและนอกโรงเรียนทราบ พบว่าทุกโรงเรียนได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์หลาย ๆ วิธี แต่ที่ใช้มากคือ แจงในที่ประชุมจัดทำป้ายบอร์ดนิเทศ และประกาศด้วยเครื่องขยายเสียงให้ทราบตอนเช้าแถวเคารพธงชาติตอนเช้า การประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีดังกล่าว ทำให้การทราบข่าวความเคลื่อนไหวของการดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับความเห็นของ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2530) เพราะจะทำให้เกิดการร่วมมือและสนับสนุนทั้งทางด้านกำลังเงิน กำลังกายและกำลังปัญญา และตรงกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารในการบริหารสิ่งแวดล้อมของทุกโรงเรียนที่มีการประชุม ตั้งแต่ 4-12 ครั้ง ในด้านการประชาสัมพันธ์ประมวลได้คือมีการแจ้งในที่ประชุม ประกาศที่หน้าแถวตอนเช้า จัดทำป้ายนิเทศ ป้ายประกาศ จัดเสียงตามสาย เป็นต้น อย่างไรก็ตามปัญหาที่ประสบมากของการประชาสัมพันธ์คือ ยังทำไม่ต่อเนื่องและจริงจัง ระยะเวลาที่ดำเนินการน้อยไป และได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องน้อย ในด้านการประชาสัมพันธ์ สะอาด ตันศุภผล (2537) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์จะให้ได้คุณภาพจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถาบันและกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจ และให้ความสนับสนุนความร่วมมือซึ่งกันและกัน

2. ด้านการวิเคราะห์นโยบายสู่แนวปฏิบัติ พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดให้มีนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมเป็นลายลักษณ์อักษร มีการวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดเป้าหมายร่วมกัน โดยการจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือกัน กิจกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี (2536) ในเรื่องของลักษณะการจัดการที่ก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดี ในส่วนของการกำหนดนโยบายว่า จะต้องนำข้อมูลจากการสำรวจสภาพปัจจุบันมากำหนดเป็นนโยบายในการแก้ปัญหาและพัฒนางานของโรงเรียน คือต้องทำงานโดยอาศัยข้อมูลที่เป็นจริง และเพียงพอ ต้องให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เพื่อให้ทุกคนปฏิบัติตามนโยบายที่ตนเองมีส่วนกำหนดขึ้นด้วยความเต็มใจ ซึ่งเรียกว่า “ร่วมคิด ร่วมทำ” อีกทั้งการประชุมร่วมกันก็จะมีกรอบอภิปรายเพื่อแก้ปัญหา หาข้อยุติและแนวปฏิบัติร่วมกัน

จากการศึกษาเอกสารการบันทึกรายงานการประชุมในปี 2539 ของทุกโรงเรียนเกี่ยวกับโครงการด้านสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยพบว่าบุคลากรที่เข้าร่วมประชุมจะประกอบไปด้วยผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้างานโครงการ คณะกรรมการบริหารสิ่งแวดล้อม คณะครู นักเรียนและนักการภารโรงเกือบทุกครั้งนั้นย่อมแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารของทุกโรงเรียนเป็นผู้มีความสามารถเข้าใจถึงหลักการจัดการที่ก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน

ปัญหาด้านการวิเคราะห์นโยบายสู่แนวปฏิบัตินั้นมีผู้เห็นว่ายังมีปัญหาเพียงร้อยละ 52.30 ส่วนใหญ่เห็นว่าบุคลากรขาดความรู้และประสบการณ์และบุคลากรไม่เพียงพอ เช่นเดียวกับการศึกษาของ สุวิมล ว่องวานิช ดร. และคณะ (2539) พบว่าบุคลากรที่อยู่ในสถานศึกษา เช่นผู้บริหาร ครู นักเรียน โดยส่วนใหญ่มีเจตคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอยู่ในระดับปานกลางถึงขั้นดี ส่วนในความรู้เรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาตินั้น โดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ และจากการศึกษาเอกสารการจัดสิ่งแวดล้อมของผู้วิจัยพบว่าโรงเรียนแต่ละแห่งมีกิจกรรมมากมาย ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการบางท่านอาจจะมีความถนัดแตกต่างกัน กรรมการบางคนมาโดยตำแหน่ง บางคนมาร่วมเป็นกรรมการโดยการขอรับ บางคนมาด้วยความสมัครใจ อีกทั้งภาระงานสอนซึ่งเป็นงานหลักมีมากเป็นเหตุให้ไม่สามารถที่จะมีเวลาหาหุ้มเห้ทำกิจกรรมได้โดยตลอด จึงเป็นปัญหาทำให้บุคลากรไม่เพียงพอ

3. ด้านการเสริมสร้างให้บุคลากรในโรงเรียนเกิดความตระหนักในคุณค่า และร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน จัดบอร์ด จัดนิทรรศการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และจัดกิจกรรมรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกับหน่วยงานอื่น

ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการที่จะให้บุคลากรทั้งหลายเกิดความตระหนักในหน้าที่ โรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรม และจะต้องจัดอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้ว่ากรมสามัญศึกษาได้จัดการประกวดการรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรได้ตระหนักถึงคุณค่า และร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม หลาย ๆ โรงเรียนที่ชนะเลิศ มีกิจกรรมมากมาย หนึ่งในจำนวนโรงเรียนที่ชนะเลิศการประกวดกล่าวว่า “การที่จะช่วยกันรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เขียวขจี และบริสุทธิ์สดใสตลอดไป เราทุกคนต้องตระหนักในหน้าที่ ดังนั้นกิจกรรมที่จัดให้มีขึ้นในโรงเรียนจึงต้องคำนึงถึง “สิ่งแวดล้อม” เป็นอันดับแรก การดำเนินกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่บรรลุวัตถุประสงค์ และมีศักยภาพยั่งยืน มาจนถึงวันนี้เกิดจากความเอาใจใส่ และนิเทศติดตามงานอย่างใกล้ชิด จากผู้อำนวยการและผู้ช่วยฯ ทั้ง 4 ท่าน รวมทั้งความเข้มแข็งและจริงจังจากคณาจารย์นักเรียน นักการภารโรง ที่ร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนา และรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งในโรงเรียนและชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมต่อเนื่องมาโดยตลอด” นั้นย่อมแสดงว่ากิจกรรมจะสำเร็จลงได้เกิดจากความตระหนักในคุณค่าของงานของทุกคนที่จะร่วมแรงร่วมใจกันทำงานอย่างจริงจัง

ในด้านปัญหา พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเห็นว่าบุคลากรไม่สนใจร่วมกิจกรรมเพื่อร่วมรักษาสิ่งแวดล้อมและขาดการนำผู้ที่มีความรู้มาถ่ายทอดวิชาการและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง

ซึ่ง สุรวรรณ หมั่นขยันจิต (2536) ได้ศึกษาพบว่า การให้การศึกษาย่อยทอดปลูกฝังเรื่องสิ่งแวดล้อม ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะครูมีหน้าที่อื่นและงานสอนที่ต้องทำประจำอยู่แล้ว โรงเรียนขนาดใหญ่ บุคลากรค่อนข้างจะปิดความรับผิดชอบและเกี่ยงกัน ถ้าจะให้โครงการสำเร็จได้ผล ครูต้องทุ่มเท เวลาให้โครงการมากและจริงจัง ควรมีการจัดโครงการสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับสถานการณ์ของ ปัญหา ควรมีการวิเคราะห์ปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทำให้สามารถมองเห็นภาพพจน์ ของโครงการที่ต่อเนื่อง และมองเห็นการจัดงบประมาณที่ชัดเจนขึ้น ทั้งยังช่วยกำหนดตัว ผู้เชี่ยวชาญที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ เป็นอย่างดี

4. ด้านการมีบุคลากรรับผิดชอบในเรื่องสิ่งแวดล้อม พบว่าโรงเรียนมอบหมายให้ บุคลากรทำงานในเรื่องสิ่งแวดล้อม โดยให้มีผู้รับผิดชอบโครงการเป็นประธานหรือหัวหน้า โครงการ โครงการแต่ละโครงการจะมีกลุ่มหรือคณะทำงาน ในการมอบหมายการปฏิบัติงาน เสาวนิจ ทองมูล (2536) ได้ศึกษาพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีคำสั่งมอบหมายการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการ พัฒนาสิ่งแวดล้อมเป็นลายลักษณ์อักษร โดยแต่งตั้งคณะกรรมการเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ พัฒนาสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2536) กลยุทธ์การบริหารเชิงคุณภาพมีเทคนิคการบริหารได้หลายรูปแบบ หลาย ๆ สถานศึกษาได้นำ มาใช้ในการบริหารงานมีทั้งสำเร็จบ้าง ไม่สำเร็จบ้าง ซึ่งอาจเกิดจากสาเหตุต่างประการ เทคนิค การทำงานเป็นทีมเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่กำลังนำมาใช้กัน วิธีดำเนินการก็คือกระตุ้นให้บุคลากร ในโรงเรียนเกิดแรงจูงใจในการทำงานโดยเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายและแผนปฏิบัติงาน ตั้งแต่เริ่มต้น เช่น การร่วมแสดงความคิดเห็น การเข้าร่วมเป็น คณะกรรมการ การร่วมประชุมกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการ การร่วมตัดสินใจ กลวิธี เหล่านี้จะช่วยให้บุคลากรมีความรู้สึกว่าตนเองได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ เกิดความ เป็นเจ้าของและกลายเป็นความพึงพอใจในที่สุด ดังนั้นความร่วมมือ ร่วมใจ ในการทำงานของ บุคลากรในโรงเรียนหรือในองค์กรต่าง ๆ จึงเป็นความปรารถนาของผู้บริหารทุกคน เทคนิคการ วางแผนเป็นทีม (Team Planning) ก็เป็นอีกเทคนิคหนึ่งที่กำลังได้รับความสนใจและถูกนำมาใช้ใน โรงเรียนและองค์กรต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้โดยมุ่งหวังว่าเมื่อนำมาใช้แล้วจะช่วยเสริมสร้าง ความรู้สึกที่ดี มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ อันจะส่งผลไปถึงการพัฒนาโรงเรียนได้เป็นไปตามเป้าหมาย นโยบายและแผนปฏิบัติการที่กำหนด

สำหรับปัญหาที่พบเกี่ยวกับการมอบหมายงานให้บุคลากรรับผิดชอบในเรื่องของสิ่งแวดล้อมส่วนมากเห็นว่าบุคลากรไม่เพียงพอ บุคลากรในโรงเรียนให้ความร่วมมือน้อย เหตุผล สำหรับปัญหานี้ก็คือ เป็นเพราะว่าบุคลากรขาดความตระหนักในคุณค่า และร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม อีกทั้งภาระงานสอนและกิจกรรมภายในโรงเรียนมีมาก

5. ด้านการจัดทำแผนปฏิบัติการ การนิเทศ ติดตามให้ความช่วยเหลือ พบว่าทุกโรงเรียนมีการจัดทำแผนปฏิบัติการเป็นโครงการระยะ 1 ปีเป็นส่วนใหญ่เป็นแผนระยะสั้นสามารถกำหนดวัน เดือน ที่จะกระทำได้และในปฏิทินประจำปีจะมีบ้างที่อาจเป็นแผนเฉพาะกิจ เช่น โครงการปรับปรุง ซ่อมแซมอาคารสถานที่หลังน้ำลด จากการศึกษาของ เสาวนิจ ทองมูล (2536) พบว่าในการวางแผนและกำหนดนโยบายในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนจะจัดทำโครงการต่อเนื่องปีต่อปี ส่วนในด้านการนิเทศทุกแห่งจะใช้ลักษณะการสังเกตการปฏิบัติงานมากที่สุดและเมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว มีการสรุปและประเมินผลงาน ในด้านของความช่วยเหลือ โรงเรียนทุกแห่งให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์สื่อต่าง ๆ เป็นอย่างดี อีกทั้งโรงเรียนยังสนับสนุนให้มีการทำงานเป็นทีม โดยการตั้งคณะทำงาน เรื่องของการจัดทำแผนนั้นจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการ พบว่าทุกโรงเรียนได้กำหนดกิจกรรมไว้ในแผนเป็นระบบงานสิ้นสุดภายใน 1 ปี เป็นส่วนใหญ่ สำหรับการนิเทศและติดตามผล สอดคล้องกับที่ เสาวนิจ ทองมูล (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานบริหารงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน พบว่าการประเมินผลการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เมื่อสิ้นสุดโครงการเป็นส่วนมาก และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการดำเนินการใช้เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสังเกตมากที่สุด ในด้านปัญหาพบว่าโรงเรียนส่วนมากมีปัญหาในเรื่องงบประมาณ ไม่สามารถดำเนินงานได้ตามระยะเวลาที่กำหนด ขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่องจริงจัง ขาดบุคลากรรับผิดชอบในด้านการนิเทศ และประเมินผล ขาดเครื่องมือในการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุวิมล ว่องวานิช ดร. และคณะ (2539) พบว่าในสถานศึกษาทั่วไปยังมีปัญหาในการบริหารและการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา เนื่องจากขาดแคลนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการนิเทศติดตาม ปัญหาการบริหารพัฒนาสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารโรงเรียน เสาวนิจ ทองมูล (2536) พบว่าขาดงบประมาณในการดำเนินงานตามโครงการ ครูและบุคลากรไม่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอและขาดงบประมาณในการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เผยแพร่ และจากการศึกษาของ สุวีรัตน์ หมั่นขยันจิต (2535) ก็พบเช่นเดียวกันว่า ปัญหาโครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน คืองบประมาณที่ได้จากทางราชการดำเนินการไม่เพียงพอ

6. ด้านการยกย่องชมเชยบุคลากรที่มีผลงานดีเด่นในการรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อม พบว่าทุกโรงเรียนดำเนินการโดยการมอบประกาศนียบัตรประกาศเกียรติคุณ และมีการมอบของขวัญรางวัลในวันเกียรติยศของโรงเรียน การสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรเป็นสิ่งที่สมควรกระทำยิ่ง เพราะการจัดให้มีการยกย่องชมเชย ประกาศเกียรติคุณ เผยแพร่ผลงานของบุคลากรที่มีผลงานดีเด่น จะทำให้ผู้ที่ได้รับเกิดความสุข ทำให้มีกำลังใจที่จะทำงานมากขึ้น สมยศ นาวิการ (2525) กล่าวว่าความต้องการที่จะได้รับการยกย่องในสังคมเป็นความต้องการของมนุษย์ในขั้นที่ 4

ในจำนวน 6 ชั้น และจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แผนปฏิบัติการของทุกโรงเรียน พบว่าได้มีโครงการส่งเสริมความเป็นผู้นำด้านสิ่งแวดล้อม และโครงการประกาศเกียรติคุณนักเรียน และบุคลากรที่ดีเด่นด้านสิ่งแวดล้อม แม้กระทั่งกรมสามัญศึกษาเองก็ได้มีมติในเรื่องนี้ว่าจะเห็นว่าเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่โรงเรียนที่มีผลงานในด้านสิ่งแวดล้อมดีเด่น จึงได้จัดงานพิธีมอบรางวัล การจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนดีเด่น สังกัดกรมสามัญศึกษาขึ้น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2538 เป็นต้นมา

สำหรับปัญหาในด้านการยกย่องชมเชยบุคลากรที่มีผลงานดีเด่นนั้น พบว่ามีน้อยมาก เพื่อเป็นผลงานของโรงเรียนจึงควรมีการบันทึกข้อมูลเหล่านี้ไว้ในสมุดประวัติของโรงเรียน สำหรับนักเรียนควรบันทึกลงในสมุดรายงานผลการเรียน

7. ด้านการร่วมมือ/ประสานงานกับโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่น ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พบว่าทุกโรงเรียนได้จัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกับหน่วยงานอื่น และจัดส่งบุคลากรไปศึกษาดูงาน ผู้วิจัยเห็นว่ากรณีที่โรงเรียนร่วมมือกับชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกจัดกิจกรรมร่วมกันเป็นการกระทำที่เหมาะสมและถูกต้องเป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับถาวร สารวิทย์ (2526) ที่ว่าโรงเรียนต้องอาศัยสังคม เพราะนอกเหนือจากจะทำให้ชุมชนเข้าใจโรงเรียนมากขึ้นแล้ว ยังสามารถขจัดความขัดแย้ง สร้างความเชื่อถือ และได้รับความร่วมมือจากชุมชนสูงขึ้น เสาวนิจ ทองมูล (2536) ได้ศึกษาพบว่าการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการอนุรักษ์ พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง และจัดทำเอกสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมออกเผยแพร่ นั้น นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการประชาสัมพันธ์ โรงเรียนไปในตัวด้วย เพราะจะทำให้เกิดการประสานงานอย่างกว้างขวาง โดยการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆในรูปแบบของเอกสาร ป้ายนิเทศ การจัดกระจายเสียงตามสาย โดยการจัดการประกวดคำขวัญ เรียงความ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนให้ครูเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ และจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแผนปฏิบัติการ พบว่าทางโรงเรียนได้มีโครงการปลูกป่า โครงการค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โครงการบริการและจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน โครงการจัดนิทรรศการความรู้สู่ชุมชน โครงการอาสาพัฒนา และโครงการศึกษาดูงานของนักการศึกษาโรงเรียน

สำหรับปัญหา พบว่าเป็นปัญหาที่เป็นลักษณะของการขาดความร่วมมือ คือ บุคลากรมีภาระงานอื่น ๆ มาก และบุคลากรให้ความสนใจน้อย

ข้อเสนอแนะจากการสังเกต

จากการสังเกตสภาพที่ปรากฏสถานที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้ง 7 แห่ง พบว่า ส่วนใหญ่สภาพที่ปรากฏของอาคารต่าง ๆ ตามประเด็นที่ตั้งข้อสังเกตไว้เหมาะสม จะมีประเด็น ที่ควรจะต้องได้รับการแก้ไขคือ

1. ห้องพักรูที่อยู่กันอย่างแออัด อีกทั้งบนโต๊ะทำงานเต็มไปด้วยสมุดงานของนักเรียน ทำให้พื้นที่บนโต๊ะทำงานของอาจารย์แต่ละท่านเหลือน้อย และไม่สะดวกต่อการทำความสะอาด เป็นที่สะสมของฝุ่นละออง ดังนั้นควรเพิ่ม/ขยายห้องพักรูให้มากขึ้น
2. สนามกีฬา ควรมีการปลูกหญ้า เพื่อลดปัญหาในด้านฝุ่นละอองจากดิน
3. ที่ตั้งน้ำดื่ม ควรดูแลในเรื่องของความสะอาด ฝุ่นละออง และขยะมูลฝอย
4. ห้องน้ำ/ห้องส้วม ควรดูแลในเรื่องของความสะอาด ความอับชื้น ความปลอดภัย ความเป็นระเบียบ ระบบแสงสว่าง น้ำใช้ในห้องน้ำ
5. สถานที่ทิ้งขยะ ควรดูแลในเรื่องของความเป็นระเบียบ ความปลอดภัย และควรเน้นในเรื่องการแยกประเภทขยะ เพื่อนำขยะบางชนิดกลับมาใช้ประโยชน์เป็นการลดปริมาณขยะ
6. ที่ล้างมือ/อ่างล้างมือ ควรดูแลในเรื่องของความสะอาด

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. การบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

1.1 ด้านประชาสัมพันธ์พบว่า การดำเนินการโดยจัดเสียงตามสายและการทำ เอกสารเผยแพร่ ยังทำน้อยทั้ง ๆ ที่ศักยภาพในการดำเนินการน่าจะทำได้ เสียงตามสายควร มอบให้ครู-อาจารย์หรือนักเรียนเจ้าของโครงการดำเนินการในช่วงเช้าก่อนเข้าแถว และช่วงพัก รับประทานอาหารกลางวันได้ ส่วนงบประมาณวัสดุ อุปกรณ์ในการจัดทำเอกสาร ถ้าไม่เพียงพอ ควรแก้ปัญหาโดยขอบริจาคจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสมาคมผู้ปกครองและครู

1.2 ด้านการวิเคราะห์นโยบาย พบว่าในการจัดทำแผนปฏิบัติการ ควรจัดให้มีการ ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน โดยใช้ข้อมูลปัจจุบัน เช่น ปัญหาเรื่องห้องน้ำ ปัญหาเรื่องขยะ เป็นต้น

1.3 ด้านการสร้างเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนเกิดความตระหนัก พบว่าโรงเรียนยัง ดำเนินการแยกขยะจำหน่ายน้อยไป ดังนั้นเพื่อที่จะเป็นการสร้างนิสัยในการทิ้งขยะให้ถูกต้อง จุดที่มีถังรองรับขยะควรมี 2 ชนิด คือถังรองรับขยะแห้ง และขยะเปียก

1.4 ด้านการมอบหมายงานให้บุคลากรรับผิดชอบ พบว่าบุคลากรยังเห็นว่าควรให้ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมให้เป็นไปตามสมัครใจและตามความสามารถ จึงควรให้มีกลุ่ม อาสาสมัคร

1.5 ด้านการจัดทำแผนปฏิบัติการ การนิเทศ ติดตามให้ความช่วยเหลือ พบว่า ทุกโรงเรียนเน้นแผนงานระยะ 1 ปี และแผนงานเฉพาะกิจ โรงเรียนควรคิดจัดทำแผนระยะยาวให้ มากขึ้นและในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรให้มีการรายงานความก้าวหน้า ระหว่างดำเนินการด้วย ส่วนด้านการให้ความช่วยเหลือสนับสนุน พบว่าโรงเรียนควรจัดหา บุคลากรมาดูแลและทำความสะอาดบริเวณที่ได้ทำกิจกรรมโดยเฉพาะ และควรเชิญผู้รู้ หรือ ผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำช่วยเหลือ

1.6 ด้านการยกย่องชมเชยบุคลากรที่มีผลงานดีเด่น พบว่าควรมีการบันทึก บุคลากรที่มีผลงานดีเด่นลงในสมุดผลงานของโรงเรียน และบันทึกลงในสมุดรายงานผลการเรียน และสมุดประวัติโรงเรียน

1.7 ด้านการร่วมมือประสานงานกับโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่น ๆ พบว่าโรงเรียน ควรจัดทำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสภาพปัญหา สถานการณ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น และจัดให้มี คณะทำงาน ประสานงานกับโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่น ๆ และชุมชน

2. ปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

2.1 ด้านประชาสัมพันธ์ พบว่าปัญหาในด้านการประชาสัมพันธ์ขาดการดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง และจริงจัง ดังนั้นโรงเรียนควรต้องใช้รูปแบบการประชาสัมพันธ์เท่าที่มีอยู่ทุกชนิด เพราะจากการดำเนินการ พบว่าในด้านเสียงตามสาย จัดทำเอกสารเผยแพร่ และจดหมายข่าว ยังทำน้อยอยู่ นอกจากนั้นในช่วง Home Room อาจารย์ประจำชั้นควรจะช่วยประชาสัมพันธ์ ด้วยอีกทางหนึ่ง

2.2 ด้านวิเคราะห์นโยบายสู่แนวปฏิบัติ พบว่าปัญหาในด้านบุคลากรขาดความรู้ และประสบการณ์ เนื่องจากกิจกรรมมีมากมาย ความถนัดของแต่ละบุคคลอาจแตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถทำงานได้ โรงเรียนควรส่งบุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเข้ารับการ ฝึกอบรมและ/หรือเชิญวิทยากรภายนอกมาบรรยายให้ความรู้ให้มากขึ้น

2.3 ด้านการเสริมสร้างให้บุคลากรเกิดความตระหนักในคุณค่าและร่วมกันรักษา สิ่งแวดล้อม พบว่าบุคลากรไม่สนใจร่วมกิจกรรมรณรงค์เพื่อร่วมรักษาสิ่งแวดล้อม สาเหตุอาจเกิด

จากการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงและต่อเนื่อง โรงเรียนควรส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมมากขึ้น

2.4 ด้านการมีบุคลากรรับผิดชอบในเรื่องสิ่งแวดล้อม พบว่าปัญหาบุคลากรไม่เพียงพอ ต้นเหตุของปัญหานี้คือ การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง โครงการไม่น่าสนใจ ตนเองไม่ถนัดในโครงการนี้ ภาระงานสอนมาก บุคลากรไม่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการ ฯลฯ โรงเรียนควรจัดโครงการเตรียมบุคลากร เพื่อให้มีความรู้ความสามารถเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ได้ และควรเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม

2.5 ด้านการจัดทำแผนปฏิบัติการ การนิเทศ ติดตามให้ความช่วยเหลือ พบว่าปัญหาขาดงบประมาณ ขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ขาดบุคลากรรับผิดชอบ ในการทำแผนหรือโครงการจะเห็นได้ว่างบประมาณเป็นหัวใจของการดำเนินการ ผลงานจะดีและสำเร็จ ลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ งบประมาณมีส่วนอยู่มาก ดังนั้นโรงเรียนคงต้องพิจารณาหาแหล่งงบประมาณไว้ให้รอบครอบ ซึ่งอาจหาได้จากงบประมาณของรัฐ องค์กรเอกชน ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชนและสมาคมผู้ปกครองและครู เป็นต้น โรงเรียนควรมีคณะทำงานฝ่ายหารายได้ และติดตามการทำงานอย่างใกล้ชิด

2.6 ด้านการยกย่องชมเชยบุคลากรที่มีผลงานดีเด่นในการรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อม พบว่ามีปัญหาน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของขาดการประชาสัมพันธ์ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในเรื่องของการประชาสัมพันธ์เป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชาสัมพันธ์ในลักษณะยกย่องชมเชยบุคคลที่ทำความดีจะต้องทำอย่างสมเกียรติ เพื่อให้ผู้ได้รับภาคภูมิใจ รูปแบบการประชาสัมพันธ์ทำได้หลายวิธี โรงเรียนต้องเลือกแบบการประชาสัมพันธ์ให้เหมาะสม ออกแบบสื่ออย่างไรจึงจะเป็นที่ต่าองตาแก่ผู้พบเห็น

2.7. ด้านการร่วมมือประสานงานกับโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่น ๆ พบว่า คณะกรรมการขาดการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อจัดหาบุคคลหรือวิธีดำเนินการ โรงเรียนควรส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียน ได้มีส่วนร่วมในงานที่ชุมชนดำเนินการเพื่อสร้างความคุ้นเคย หรือจัดกิจกรรมที่ให้โอกาสชุมชนได้มีส่วนร่วม เช่น งานชุมนุมศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบัน งานแสดงกิจกรรมของนักเรียน เป็นต้น และโรงเรียนต้องส่งบุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเข้าร่วมประชุม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์ หรือรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ สำหรับการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา
3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินผลการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา
4. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนานุเคราะห์ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย